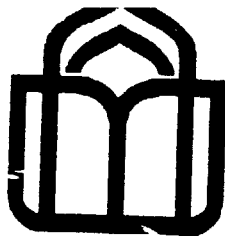

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شاهرود

دانشکده پزشکی

«پایان نامه جهت دریافت درجه دکترای عمومی پزشکی»

موضوع:

بررسی نحوه تغذیه در اطفال زیر ۶ ماه مراجعه کننده به درمانگاه اطفال
بیمارستان شهید مصطفی خمینی در سال ۱۳۷۸

استاد راهنما:

دکتر حاجیه برنا

۳۰ / ۱۰ / ۱۳۸۲

استاد مشاور:

دکتر سقراط فقیه زاده

نگارش:

اسدا... کاکایی

تیر ۷۹

شماره ثبت ۴/۷۸-۱۱/پ

۵۷۳۸۲

کلیه حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه، اقتباس و

... از نتایج این پایان نامه برای دانشگاه شاهد محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

بسمه تعالی

دانشگاه شهید

دانشکده پزشکی

با استعانت از درگاه ایزد متعال پایان نامه آقای امجد کاکایی به شماره دانشجویی: ۷۱۴۲۳۰۵۴۶ که موضوع آن: بررسی نحوه تغذیه و تمسین اندکس‌های رسو در اطفال زیر ۶ ماه مراجعه کننده به درمانگاه اطفال بیمارستان مسیح مصطفی صغری در سال ۱۳۷۸ می باشد در تاریخ ۱۳۷۹، ۴، ۶ با حضور استاد راهنما، اساتید مشاور و داوران امضاء کننده ذیل مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به ارزش علمی و کیفیت پژوهش انجام شده با نمره (به عدد) ۱۹،۱۱ به حروف نوزده و یک دهم تأیید گردید.

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	امضاء
۱	فاخره حاجیه برنا	استاد راهنما	
۲	آقای دکتر محمد رضا حدیدی	استاد ناظر آموزشی	
۳	آقای دکتر فرامرز غندی	استاد ناظر آموزشی	
۴	آقای دکتر اخوی راز	استاد داور	
۵	آقای دکتر سعیدی	استاد داور	
۶			
۷			
۸			
۹			
۱۰			
۱۱			

ومن...التوفیق

دکتر محمد رضا جلالی ندوشین

معاون آموزشی بالینی

تقدیم به :

پیشگاه آقا ولی عصر(عج) باشد که همیشه در سایه عنایت او باشیم.
روح پرفتوح و آزاده پدر شهیدم که همیشه مدیون او بوده و
خواهم بود.

مادر مهربانم که هموار یاور و پشتیبان من بوده

و

برادران عزیزم که همواره پشتیبان و مایه مباهات من بوده‌اند

اسدا... کاکایی

تقدیر و تشکر از:

- سرکار خانم دکتر برنا که در نگارش این پایان نامه استاد راهنمایی اینجانب بوده‌اند.

- جناب آقای دکتر فقیه‌زاده که مشاوره آماری این پایان نامه را عهده‌دار

بوده‌اند.

- تمامی دوستان که در تهیه این پایان نامه با بنده همکاری صمیمانه‌ای داشتند.

- تمامی دوستان و دانشجویان دوران تحصیل و آرزوی موفقیت برای تمامی آنها

اسدا... کاکایی

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت تغذیه با شیرمادر در رشد و بناء کودکان و پیشگیری از مرگ و میر و بیماریها در آنان و نظر به برنامه‌های ترویج تغذیه با شیرمادر در سطح کشور و نقش تغذیه انحصاری با شیرمادر (E.B.F) و بدنبال اجرای برنامه بیمارستان دوستدار کودک (BFH) و اجرای طرح Rooming In و آموزش مادران شیرده، این تحقیق به منظور برآوردهای آگاهی و نگرش مادران شیرده به نحوه تغذیه شیرخوار و شناخت عوامل تأثیرگذار بر نوع شیردهی و تعیین الگوی تغذیه اطفال زیر ۶ ماه انجام گرفته است.

مواد و روش: این مطالعه از نوع Descriptive cross sectional study می‌باشد روش نمونه‌گیری از نوع نمونه‌گیری آسان و غیراحتمالی میباشد. جامعه آماری مادران دارای اطفال زیر ۶ ماه هستند که به هر علتی به درمانگاه اطفال بیمارستان مصطفی خمینی مراجعه نموده‌اند. روش جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه همراه مصاحبه بوده که ۱۴۰ مادر مورد مصاحبه قرار گرفته و اطلاعات آنها در پرسشنامه قید شده است. آنالیز آماری اطلاعات مذکور توسط کامپیوتر و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS صورت گرفته است.

نتایج: یافته‌های حاصله نشان می‌دهد که ۴۸/۶ درصد نوزادان ماحصل زایمان C/S و ۵۱/۴ درصد ماحصل NVD هستند، متوسط زمان اولین تغذیه با شیرمادر پس از تولد در نوزادان C/S بالاتر از NVD بوده است ($P=0/000$). ولی بطور کلی در ۵۰٪ موارد زمان شروع اولین تغذیه شیرخوار با شیرمادر در دو ساعت اول پس از زیمان بوده است در ۹۳/۶٪ موارد طرح Rooming In اجرا شده است.

در این مطالعه حدود ۷۰٪ مادران از مفهوم EBF اطلاع کامل داشته‌اند ولی با این وصف حدود ۵۸/۶٪ اطفال مورد مطالعه در ۶ ماه اول زندگی تغذیه انحصاری با شیرمادر داشته‌اند.

مادرانی که منبع اصلی اطلاعات آنها درباره نحوه تغذیه شیرخوار خانواده و اطرافیان می‌باشد نسبت به سایر مادران نگرش غلطی در باره و نحوه تغذیه شیرخوار در ۶-۴ ماه اول زندگی داشته‌اند و در واقع کمتر از مفهوم EBF مطلع بودند ($P=0/01$).

نگرش مادران در این مطالعه تا حدودی با عملکرد آنها در باره نحوه تغذیه هم‌خوانی داشت ولی بین این دو رابطه آماری معناداری وجود نداشت ($P=0/51$).

بحث: نتایج این تحقیق نشان می‌دهد سیاست‌های اجرا شده در امر ترویج تغذیه موفقیت‌آمیز بوده و باعث تغییر نگرش مادران و افزایش سطح آگاهی آنها شده است. درصد EBF نسبت به سالهای قبل افزایش یافته است. در اکثریت موارد اولین تغذیه طفل در دو ساعت اول بعد از زایمان بوده که این خود باعث افزایش مدت شیردهی در آینده می‌شود. ولی مادرانی که زایمان به طریقه C/S داشته‌اند. شروع به شیردهی دیرتری داشته‌اند که لازم است آموزش‌های لازم به مادران داده شود. و نواقص موجود برطرف گردد.

هرچند نتایج این مطالعه مشابه مطالعات دیگری است که در کشور ما انجام شده اما با توجه به روش نمونه‌گیری و جامعه آماری قدرت تعمیم‌پذیری این تحقیق به مراتب کمتر است.

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
چکیده فارسی	الف
پیشگفتار	۱

فصل اول - مقدمه

مقدمه	۴
۱-۱ - اهمیت موضوع و دلایل انتخاب	۴
۱-۲ - بیان مسئله	۶
۱-۳ - تعریف واژه‌ها	۸
۱-۴ - اهداف و فرضیات	۹
سئوالات پژوهشی	۱۰

فصل دوم - بازنگری منابع و اطلاعات موجود

الف (تاریخچه	۱۲
ب (مروری بر کتبها و مقالات	۱۹

فصل سوم - مواد و روش‌ها

۳-۱ - متغیرها و مقیاس سنجش آنها	۳۰
۳-۲ - نوع مطالعه	۳۱

۳۲	۳-۳ - تکنیک های جمع آوری اطلاعات
۳۲	۳-۴ - نحوه اجرای تحقیق (روش کار)
۳۳	۳-۵ - جامعه مورد بررسی، نمونه، روش نمونه گیری
۳۴	مطالعه آزمایشی

فصل چهارم - یافته ها

۳۶	یافته ها
۵۱	ارتباط بین متغیرها

فصل پنجم - بحث و نتیجه گیری

۵۴	بحث و نتیجه گیری
۵۸	مشکلات و محدودیت های تحقیق
۵۹	پیشنهادات
۶۰	ضمیمه
۶۱	منابع
۶۴	چکیده انگلیسی

فهرست جداول و نمودارها

موضوع	صفحه
جدول شماره ۱ - جدول توزیع فراوانی سنی اطفال مراجعه کننده به درمانگاه اطفال بیمارستان شهید مصطفی خمینی در سال ۱۳۷۱	۳۷
جدول شماره ۲: توزیع فراوانی مادران مورد مطالعه برحسب تحصیلات	۴۰
جدول شماره ۳: توزیع فراوانی مادران مورد مطالعه برحسب منبع اصلی اطلاعات مادر ..	۴۱
نمودار شماره ۱ - توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب جنس	۳۶
نمودار شماره ۲: توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب سابقه بستری در بیمارستان	۳۸
نمودار شماره ۳: توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب نوع زایمان	۳۹
نمودار شماره ۴: نمودار توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب اجرای طرح Rooming In	۴۲
نمودار شماره ۵: توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب زمان شروع اولین تغذیه	۴۳
نمودار شماره ۶: توزیع درصد فراوانی اطفال مراجعه کننده بر حسب نحوه تغذیه	۴۴
نمودار شماره ۷: توزیع درصد فراوانی اطفال مورد مطالعه بر حسب نحوه تغذیه کودک بعد از یک بیماری شدید	۴۶
نمودار شماره ۸: توزیع درصد فراوانی نگرش مادران درباره نحوه تغذیه اطفال در ۴-۶ ماه اول زندگی	۴۸
نمودار شماره ۹: توزیع درصد فراوانی مهمترین عامل افزایش دهنده شیرمادر بر حسب اطلاعات دریافتی از مادران	۴۹

پیشگفتار

نخستین سال و بویژه ماههای اول زندگی برای بنانهادهن پایه تندرستی آینده زمانی بحرانی است در این زمان برای اطمینان از بقاء و تکامل مناسب شیرخوار امروز و بزرگسال آینده نیازهای زیستی وی را باید تأمین نمود. با وضعیتی که هنوز در دنیا و بویژه در کشورهای در حال توسعه وجود دارد انتظار می رود که در سال ۲۰۰۰ بیش از ۱۰۰ میلیون کودک به علت بیماریهای مختلف و سوء تغذیه از بین بروند که سوء تغذیه سالانه مسئول $\frac{1}{4}$ از این مرگها خواهد بود. حال آنکه ادامه رشد طبیعی و پیشگیری از مرگ بسیاری از این کودکان حتی در مناطقی که دوران سخت اقتصادی را می گذارند امکان پذیر است.

مسئله مهم در این جا پول و تکنولوژی نیست بلکه مسئله رسانیدن خدمات ساده و ارزان مدیریت صحیح، آموزش و ایجاد مهارتهای لازم و استفاده از تمام زمینههای ارتباطی برای در دسترس قراردادن اطلاعات پایه و خدمات اولیه است.

شیرمادر هنوز جای خود را به عنوان یکی از مهمترین عوامل مؤثر در کاهش مرگ و میر و ادامه رشد خوب کودکان و کمک به سلامت مادران حفظ کرده است. شیرمادر علاوه بر تأمین رشد و تکامل کودک و رفع نیازهای روانی و عاطفی مادر و کودک مقاومت کودکان در مقابل بسیاری از بیماریهای عفونی را بالا می برد.

در چند سال گذشته خوشبختانه برنامه ترویج تغذیه با شیرمادر در کشور عزیز ما با موفقیت چشمگیری اجرا شده بطوری که در حال حاضر بیش از پنجاه درصد شیرخواران تا پایان ۶ ماهگی منحصراً با شیرمادر تغذیه می شوند که به برکت این تغذیه انحصاری اکثر شیرخواران تا این سن از رشد مطلوبی برخوردار هستند. ولی بعد از این دوره و آنگاه که تغذیه تکمیلی شروع می شود به دلیل عدم اشراف برخی از مادران و عدم راهنمایی صحیح آنها، شاهد کندی رشد یا

توقف رشد کودکان می‌شود. که امید است با برنامه ریزی صحیح و آموزش بهترین معضل نیز حل شود در این مطالعه نیز سعی برای این است تا حدودی نحوه تغذیه اطفال زیر ۶ ماه بررسی گردد و عوامل مؤثر بر قطع شیردهی و ... شناسایی شود.

در نهایت امیدواریم با استناد از نتایج این مطالعه و مطالعات مشابه در جهت تغذیه بهتر شیرخوار و رفع مشکلات موجود اقدام شود.

فصل اول

مقدمه

تغذیه انحصاری با شیر مادر (Exclusive Breast Feeding) در ۶ ماه اول زندگی برای رشد و تکامل کودک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، در این زمان تغذیه شیرخوار منحصراً با شیر مادر بوده و کودک نیازی به استفاده از هیچگونه ماده غذایی و حتی آب ندارد و تنها شیرمادر، آغوش مادر، استفاده از آفتاب، قطره A، D و واکسیناسیون از ضروریات و تأمین‌کننده کلیه نیازهای غذایی، جسمی، روانی و عاطفی اوست.

از سن ۶ ماهگی به بعد شیرخوار علاوه بر شیرمادر به غذاهای سالم و مناسب، کم‌حجم و پرانرژی نیاز دارد. این غذاها در شروع غلظتی کمی بیشتر از شیرمادر داشته و به تدریج بر مقدار، غلظت و تنوع آن افزوده می‌شود تا شیرخوار بتواند با طعم، مزه و قوام غذاها آشنا شده و عادت جویدن در او تقویت گردد. همچنین نحوه استفاده از وسایل لازم برای غذا خوردن نیز قرار گرفته شود تا کم‌کم بعد از یک سالگی بتواند از غذاهای سفره خانواده هم براساس رشد و تکامل خود استفاده نماید.

از ۶ تا ۱۲ ماهگی هنوز غذای اصلی شیرخوار شیرمادر است و غذاهای کمکی همراه با شیرمادر برای آماده‌سازی و تکامل روانی، اجتماعی و نقش‌بسنایی دارد، بنابراین استفاده از یک الگوی صحیح برای غذاها و ایجاد عادات غذایی مناسب بسیار ضروری و قابل توجه است.

۱-۱- اهمیت موضوع و دلایل انتخاب

توجه به تأثیر شیرمادر در صرف جویی اقتصادی، فاصله‌گذاری بین حاملگی‌ها و پیشگیری از سوء تغذیه اهمیت و نقش آن را ارزنده‌تر می‌کند و تمام این آثار و بسیاری از فوائد دیگر موجبات تأمین و ارتقاء سلامت نوزادان، کودکان و مادران را فراهم می‌آورد.

در دین اسلام نیز دستورات صریحی در مورد شیرمادران داده شده است چنانکه در آیه ۲۳۳